

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 8ης Σεπτεμβρίου 2005 *

Στην υπόθεση C-121/03,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως, η οποία ασκήθηκε
στις 19 Μαρτίου 2003,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον G. Valero
Jordana, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Βασιλείου της Ισπανίας, εκπροσωπούμενου από την N. Díaz Abad, με τόπο
επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθού,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas, πρόεδρο τμήματος, J.-P. Puissochet (εισηγητή), S. von Bahr, U. Løhmus και A. Ó Caoimh, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: C. Stix-Hackl
γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 15ης Δεκεμβρίου 2004,

ο

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 26ης Μαΐου 2005,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την προσφυγή της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι το Βασίλειο της Ισπανίας,

— παραλείποντας να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσει την τήρηση των υποχρεώσεων που υπέχει από τα άρθρα 4, 9 και 13 της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975, περί των στερεών

αποβλήτων (ΕΕ L 194, σ. 39), όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 91/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 78, σ. 32, στο εξής: οδηγία 75/442), παραλείποντας να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσει τη διάθεση και αξιοποίηση των αποβλήτων των εγκαταστάσεων εκτροφής χοίρων στην περιοχή Baix Ter, της επαρχίας Gerona, χωρίς κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία και βλάβη για το περιβάλλον, έχοντας ανεχθεί τη λειτουργία πολλών από τις εγκαταστάσεις αυτές χωρίς την απαιτούμενη από την οδηγία άδεια και μην έχοντας προβεί στους αναγκαίους περιοδικούς ελέγχους στις εγκαταστάσεις αυτές,

- παραλείποντας να προβεί, πριν την κατασκευή ή την τροποποίηση των σχεδίων κατασκευής των εν λόγω εγκαταστάσεων, σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεών τους, κατά παράβαση των άρθρων 2 και 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ L 175, σ. 40, στο εξής: οδηγία 85/337, υπό την αρχική εκδοχή της), ή κατά παράβαση των διατάξεων της οδηγίας αυτής, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/11/ΕΚ του Συμβουλίου, της 3ης Μαρτίου 1997 (ΕΕ L 73, σ. 5, στο εξής: οδηγία 85/337),
- παραλείποντας να καταρτίσει τις αναγκαίες υδρογεωλογικές μελέτες στην πληττόμενη από τη ρύπανση περιοχή, σε σχέση με τις εγκαταστάσεις εκτροφής χοίρων, στις οποίες αναφέρεται η παρούσα προσφυγή, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 3, στοιχείο β', 5, παράγραφος 1, και 7 της οδηγίας 80/68/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 1979, περί προστασίας των υπογείων υδάτων από τη ρύπανση που προέρχεται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 240),
- ανεχόμενο την υπέρβαση, σε διάφορα δημόσια δίκτυα παροχής ύδατος στην περιοχή του Baix Ter, της μέγιστης επιτρεπόμενης συγκεντρώσεως της παραμέτρου «νιτρικά», που προβλέπεται στο σημείο 20 του μέρους Γ του παραρτήματος Ι της οδηγίας 80/778/ΕΟΚ, του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1980, περί της ποιότητας του πόσιμου νερού (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 255), κατά παράβαση του άρθρου 7, παράγραφος 6, της οδηγίας αυτής,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις εν λόγω οδηγίες.

Το νομικό πλαίσιο

Η νομοθεσία περί αποβλήτων

Η κοινοτική νομοθεσία

- 2 Κατά το άρθρο 1, στοιχείο α', πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 75/442, ως απόβλητο νοείται «κάθε ουσία ή αντικείμενο που εμπίπτει στις κατηγορίες του παραρτήματος Ι και το οποίο ο κάτοχός του απορρίπτει ή προτίθεται ή υποχρεούται να απορρίψει».
- 3 Κατά το άρθρο 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 75/442, η Επιτροπή είναι αρμόδια να καταρτίζει «κατάλογο των αποβλήτων των κατηγοριών που περιλαμβάνει το παράρτημα Ι». Με την απόφαση 94/3/ΕΚ, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για τη θέσπιση καταλόγου αποβλήτων σύμφωνα με το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ (ΕΕ 1994, L 5, σ. 15), η Επιτροπή εξέδωσε ευρωπαϊκό κατάλογο αποβλήτων ΕΚΑ, στον οποίο περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, στην κατηγορία «απόβλητα από πρωτογενή παραγωγή σε γεωργικές καλλιέργειες», τα «περιττώματα, ούρα και κόπρανα ζώων (συμπεριλαμβάνονται και φθαρμένα άχυρα), υγρά εκροές συλλεγέντα χωριστά και επεξεργαζόμενα εκτός σημείου παραγωγής». Στην εισαγωγή του παραρτήματος της εν λόγω αποφάσεως διευκρινίζεται ότι ο κατάλογος των αποβλήτων είναι «μη εξαντλητικός» ότι η «ένταξη ενός υλικού στον [ΕΚΑ] δεν σημαίνει ότι το υλικό είναι οπωσδήποτε απόβλητο» και ότι η «καταχώριση πραγματοποιείται μόνον όταν το υλικό ανταποκρίνεται στον ορισμό του αποβλήτου».

4 Κατά το ως άνω άρθρο 1, στοιχείο γ', ως κάτοχος νοείται «ο παραγωγός των αποβλήτων ή το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει στην κατοχή του τα απόβλητα».

5 Το άρθρο 2 της οδηγίας 75/442 ορίζει:

«1. Εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας:

α) τα αέρια απόβλητα τα εκπεμπόμενα στην ατμόσφαιρα·

β) εφόσον καλύπτονται ήδη από άλλη νομοθεσία:

[...]

iii) τα πτώματα ζώων και τα ακόλουθα γεωργικά απόβλητα: περιττώματα και άλλες φυσικές και μη επικίνδυνες ουσίες που χρησιμοποιούνται στα πλαίσια της γεωργικής εκμετάλλευσης,

[...]

2. Ειδικές επί μέρους ή συμπληρωματικές της παρούσας οδηγίας διατάξεις, οι οποίες αποβλέπουν στη ρύθμιση της διαχείρισης ορισμένων κατηγοριών αποβλήτων είναι δυνατό να θεσπιστούν από χωριστές οδηγίες.»

6 Το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας ορίζει:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι η διάθεση ή η αξιοποίηση των αποβλήτων θα πραγματοποιείται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να χρησιμοποιούνται διαδικασίες ή μέθοδοι που ενδέχεται να βλάψουν το περιβάλλον, ιδίως δε:

- χωρίς να δημιουργείται κίνδυνος για το νερό, τον αέρα ή το έδαφος, ούτε για την πανίδα και τη χλωρίδα,
- χωρίς να προκαλούνται ενοχλήσεις από το θόρυβο ή τις οσμές,
- χωρίς να βλάπτονται οι τοποθεσίες και τα τοπία που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν εξάλλου τα αναγκαία μέτρα για την απαγόρευση της εγκατάλειψης, της απόρριψης και της ανεξέλεγκτης διάθεσης των αποβλήτων.»

7 Κατά το άρθρο 9 της ίδιας οδηγίας, για την εφαρμογή, μεταξύ άλλων, του άρθρου 4, κάθε εγκατάσταση ή επιχείρηση που διεξάγει τις εργασίες διαθέσεως αποβλήτων που αναφέρονται στο παράρτημα II Α της οδηγίας αυτής πρέπει να διαθέτει άδεια

της αρμόδιας αρχής, η οποία αφορά, ιδίως, τους τύπους και τις ποσότητες αποβλήτων, τις τεχνικές προδιαγραφές, τις δέουσες προφυλάξεις στον τομέα της ασφάλειας, τον τόπο διαθέσεως των αποβλήτων και τη μέθοδο επεξεργασίας.

8 Κατά το άρθρο 13 της οδηγίας 75/442:

«Οι εγκαταστάσεις ή επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν τις εργασίες που προβλέπονται στα άρθρα 9 έως 12 υπόκεινται στους προσήκοντες περιοδικούς ελέγχους από τις αρμόδιες αρχές.»

Η εθνική νομοθεσία

9 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, του νόμου 10/1998, της 21ης Απριλίου 1998, περί αποβλήτων (BOE της 22ας Απριλίου 1998), ορίζει ότι «ο παρών νόμος εφαρμόζεται επικουρικά επί των ζητημάτων που αναφέρονται κατωτέρω, εφόσον αυτά διέπονται ρητώς από ειδικότερες ρυθμίσεις του:

[...]

β) διάθεση και επεξεργασία νεκρών ζώων και αποβλήτων ζωικής προελεύσεως, με την επιφύλαξη των διατάξεων του βασιλικού διατάγματος 2224/1993, της 17ης Δεκεμβρίου 1993, περί υγειονομικών κανόνων σχετικών με τη διάθεση και επεξεργασία νεκρών ζώων και αποβλήτων ζωικής προελεύσεως και την προστασία από παθογόνες ουσίες που βρίσκονται σε ζωοτροφές [...]

γ) απόβλητα προερχόμενα από γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις που συντίθενται από περιττώματα και άλλες φυσικές, μη βλαπτικές ουσίες, οι οποίες χρησιμοποιούνται στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, με την επιφύλαξη των διατάξεων του βασιλικού διατάγματος 261/1996, της 16ης Φεβρουαρίου 1996, περί προστασίας των υδάτων από ρύπανση με νιτρικά γεωργικής προελεύσεως, και των διατάξεων που η Κυβέρνηση πρόκειται να θεσπίσει σύμφωνα με την πέμπτη πρόσθετη διάταξη

[...]»

10 Η εν λόγω πέμπτη πρόσθετη διάταξη προβλέπει ότι η χρήση των αποβλήτων που αναφέρονται στο ως άνω άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο γ', ως λιπασμάτων υπόκειται σε κανονιστική ρύθμιση που η Κυβέρνηση θεσπίζει προς τούτο και στους συμπληρωματικούς κανόνες που ενδεχομένως θα θεσπίσουν οι αυτόνομες περιοχές. Κατά την ίδια πρόσθετη διάταξη, με τις ρυθμίσεις αυτές καθορίζονται το είδος και η ποσότητα των αποβλήτων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως λίπασμα, καθώς και οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες δεν απαιτείται άδεια για τέτοια χρήση, ορίζεται δε ότι η χρήση αυτή πρέπει να γίνεται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η ανθρώπινη υγεία και χωρίς να χρησιμοποιούνται διαδικασίες ή μέθοδοι ικανές να βλάψουν το περιβάλλον και, ιδίως, να προξενήσουν ρύπανση των υδάτων. Η εν λόγω πρόσθετη διάταξη προβλέπει επίσης, στην παράγραφο 3, ότι αν τα απόβλητα στα οποία έχει εφαρμογή χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τις καθοριζόμενες με αυτήν προϋποθέσεις, δεν θα πρόκειται για εκβολή κατά την έννοια του άρθρου 92 του νόμου 29/1985, της 2ας Αυγούστου 1985, περί υδάτων.

11 Δυνάμει νομοθετικής εξουσιοδότησεως που παρέχει η ίδια πρόσθετη διάταξη, η Ισπανική Κυβέρνηση εξέδωσε το βασιλικό διάταγμα 324/2000, της 3ης Μαρτίου 2000, περί καθορισμού των βασικών κανόνων διαμορφώσεως των εγκαταστάσεων εκτροφής χοίρων (BOE της 8ης Μαρτίου 2000). Το διάταγμα αυτό προβλέπει ότι η διαχείριση των περιττωμάτων που παράγονται σε εγκαταστάσεις εκτροφής χοίρων μπορεί να γίνει με αξιοποίησή τους ως οργανικού λιπάσματος και ότι, πρέπει να τηρούνται οι προδιαγραφές του βασιλικού διατάγματος 261/1996 όσον αφορά τη μέγιστη ποσότητα περιττωμάτων που χρησιμοποιούνται κατ' αυτόν τον τρόπο και την περιεκτικότητά της σε άζωτο.

- 12 Η Αυτόνομη Κοινότητα της Καταλονίας εξέδωσε τον νόμο 6/1993, της 15ης Ιουλίου 1993, περί αποβλήτων. Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του νόμου αυτού, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του «τα απόβλητα από γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, εφόσον δεν είναι επικίνδυνα και χρησιμοποιούνται αποκλειστικά στη γεωργία». Η ρύθμιση αυτή συμπληρώθηκε με το διάταγμα 220/2001, της 1ης Αυγούστου 2001, περί διαχείρισεως αποβλήτων από εγκαταστάσεις εκτροφής, το οποίο επιβάλλει, μεταξύ άλλων, την κατάρτιση προγραμμάτων διαχείρισεως και την τήρηση μητρώων. Με το διάταγμα αυτό διευκρινίζεται ότι η διαχείριση των αποβλήτων πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τον κώδικα ορθής γεωργικής πρακτικής, όσον αφορά το άζωτο, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ με διάταγμα της 22ας Οκτωβρίου 1998.

Νομοθεσία σχετική με την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων έργων στο περιβάλλον

— Η κοινοτική νομοθεσία

- 13 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 85/337, στην αρχική εκδοχή του, όριζε:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις απαραίτητες διατάξεις ώστε τα σχέδια που, ιδίως, λόγω της φύσης, του μεγέθους ή της θέσης τους, μπορούν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον να υποβάλλονται σε εκτίμηση όσον αφορά τις επιπτώσεις τους πριν δοθεί η άδεια.

Αυτά τα σχέδια καθορίζονται στο άρθρο 4.»

- 14 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, «σχέδια τα οποία υπάγονται στις κατηγορίες που απαριθμούνται στο παράρτημα II υποβάλλονται σε εκτίμηση, σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10, όταν τα κράτη μέλη κρίνουν ότι το απαιτούν τα χαρακτηριστικά τους». Τα χοιροστάσια αναφέρονται υπό το στοιχείο στ' του σημείου 1 του παραρτήματος II.
- 15 Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 85/337, τα «σχέδια των κατηγοριών που αναφέρονται στο παράρτημα I υποβάλλονται σε εκτίμηση, σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10».
- 16 Υπό το στοιχείο β' του σημείου 17 του εν λόγω παραρτήματος I αναφέρονται οι εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής χοίρων, οι οποίες διαθέτουν περισσότερες από 3 000 θέσεις χοίρων παραγωγής (άνω των 30 Kg, ενώ υπό το στοιχείο γ' του ίδιου σημείου αναφέρονται οι εγκαταστάσεις που διαθέτουν περισσότερες από 900 θέσεις θηλυκών χοίρων.
- 17 Στο άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/337 προβλέπεται ότι, όσον αφορά τα σχέδια έργων που απαριθμούνται στο παράρτημα II της οδηγίας αυτής, τα κράτη μέλη αποφασίζουν, είτε κατόπιν εξετάσεως κατά περίπτωση είτε βάσει κατωτάτων ορίων ή κριτηρίων που καθορίζονται από το κάθε κράτος μέλος, «κατά πόσον το έργο θα υποβληθεί σε εκτίμηση σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10». Στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου διευκρινίζεται ότι «[ό]ταν γίνεται κατά περίπτωση εξέταση ή όταν έχουν τεθεί κατώτατα όρια ή κριτήρια για τους σκοπούς της παραγράφου 2, λαμβάνονται υπόψη τα κριτήρια επιλογής που ορίζονται στο παράρτημα III».
- 18 Υπό το στοιχείο ε' του σημείου 1 του παραρτήματος II της οδηγίας 85/337 αναφέρονται οι «[ε]γκαταστάσεις εντατικής κτηνοτροφίας (εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα I)», το δε σημείο 13 του ίδιου παραρτήματος αφορά «[ο]ποιαδήποτε τροποποίηση ή επέκταση έργων που απαριθμούνται στο παράρτημα I ή στο παράρτημα II τα οποία έχουν ήδη εγκριθεί, εκτελεσθεί ή εκτελούνται και τα οποία μπορεί να έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον». Τα κράτη μέλη όφειλαν να μεταφέρουν την οδηγία 85/337 στο εσωτερικό τους δίκαιο μέχρι τις 14 Μαρτίου 1999.

— Η εθνική νομοθεσία

- 19 Σύμφωνα με τον νόμο 3/1998 της Αυτόνομης Κοινότητας της Καταλονίας, της 27ης Φεβρουαρίου 1998, περί ολοκληρωμένης παρεμβάσεως της αρμόδιας για το περιβάλλον υπηρεσίας, καθώς και με το εκτελεστικό διάταγμα του νόμου 136/1999, της 18ης Μαΐου 1999, οι εγκαταστάσεις με περισσότερους από 2 000 χοίρους παχύνσεως ή 750 θηλυκούς χοίρους εκτροφής πρέπει να διαθέτουν προηγούμενη περιβαλλοντική άδεια, η χορήγηση της οποίας εξαρτάται από την πλήρωση συγκεκριμένων υποχρεώσεων σχετικών με τη διαχείριση των περιττωμάτων κτηνοτροφικής προελεύσεως και των πτωμάτων ζώων. Οι εγκαταστάσεις με 200 έως 2 000 χοίρους πρέπει να λαμβάνουν περιβαλλοντική άδεια πριν την κατασκευή τους. Ο ίδιος νόμος προβλέπει ότι οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις εκτροφής χοίρων που δεν διαθέτουν περιβαλλοντική άδεια πρέπει να υποβάλουν σχετικές αιτήσεις ώστε να καταστεί νόμιμη η λειτουργία τους.
- 20 Σε εθνικό επίπεδο, με τον νόμο 6/2001, της 8ης Μαΐου 2001, περί τροποποιήσεως του βασιλικού διατάγματος 1302/1986, της 28ης Ιουνίου 1986, για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΒΟΕ της 9ης Μαΐου 2001), κατέστη υποχρεωτική η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των νέων εγκαταστάσεων εντατικής εκτροφής με περισσότερους από 2 000 χοίρους παχύνσεως και 750 θηλυκούς χοίρους αναπαραγωγής.

Η νομοθεσία για την προστασία των υπογείων υδάτων

— Η κοινοτική νομοθεσία

- 21 Το άρθρο 3 της οδηγίας 80/68 ορίζει:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να:

[...]

- β) περιορίσουν την εισαγωγή στα υπόγεια ύδατα των ουσιών που αναφέρονται στον κατάλογο II ώστε να αποφευχθεί η ρύπανση των υδάτων από τις ουσίες αυτές».
- 22 Υπό το σημείο 3 του εν λόγω καταλόγου II αναφέρονται οι ουσίες «που έχουν βλαπτικό αποτέλεσμα στη γεύση ή/και στην οσμή των υπογείων υδάτων, καθώς και ενώσεις που είναι δυνατόν να προκαλέσουν τη δημιουργία τέτοιων ουσιών στα ύδατα και να τα κάνουν ακατάλληλα για την ανθρώπινη κατανάλωση».
- 23 Το άρθρο 5 της οδηγίας 80/68 προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι τα κράτη μέλη υποβάλλουν σε προκαταρκτική έρευνα κάθε άμεση απόρριψη ουσιών που αναφέρονται στον κατάλογο II και ότι μπορούν να δίνουν σχετική άδεια εφόσον έχουν τηρηθεί όλες οι τεχνικές προφυλάξεις που επιτρέπουν την αποφυγή της ρυπάνσεως των υπογείων υδάτων από τις ουσίες αυτές.
- 24 Κατά το άρθρο 7 της εν λόγω οδηγίας, «[ο]ι προκαταρκτικές έρευνες που αναφέρονται στα άρθρα 4 και 5 πρέπει να περιλαμβάνουν μια μελέτη των υδρογεωλογικών συνθηκών της αντίστοιχης ζώνης, της εκάστοτε διυλιστικής ικανότητας του εδάφους και του υπεδάφους, των κινδύνων ρυπάνσεως και αλλοιώσεως της ποιότητας των υπογείων υδάτων από την απόρριψη, και να καθορίζουν κατά πόσο από την άποψη του περιβάλλοντος η απόρριψη στα ύδατα αυτά αποτελεί κατάλληλη λύση».

— Η εθνική νομοθεσία

- 25 Ουδεμία διάταξη της εθνικής νομοθεσίας με αντικείμενο τη μεταφορά της οδηγίας 80/68 στο εσωτερικό δίκαιο τέθηκε υπόψη του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της παρούσας υποθέσεως.

Η νομοθεσία περί ποιότητας των υδάτων που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση

— Η κοινοτική νομοθεσία

26 Το άρθρο 2 της οδηγίας 80/778 ορίζει:

«Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας νοούνται ως πόσιμο νερό όλα τα νερά που χρησιμοποιούνται γι' αυτό τον σκοπό είτε χωρίς προηγούμενη κατεργασία είτε ύστερα από κατεργασία, όποια και αν είναι η προέλευσή τους δηλαδή:

— είτε πρόκειται για νερά που παραδίδονται στην κατανάλωση

— είτε πρόκειται για νερά:

— που χρησιμοποιούνται σε μια επιχείρηση τροφίμων με σκοπό την παρασκευή, την κατεργασία, τη συντήρηση ή τη διάθεση στην αγορά προϊόντων ή ουσιών που προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο

και

— που επηρεάζουν τον τελικό βαθμό υγιεινότητας των τροφίμων».

27 Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας:

«Τα κράτη μέλη ορίζουν τις τιμές που έχουν εφαρμογή στο πόσιμο νερό για τις παραμέτρους που περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι.»

28 Στην παράγραφο 6 του ίδιου άρθρου διευκρινίζεται ότι τα κράτη μέλη «λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε το πόσιμο νερό να ανταποκρίνεται τουλάχιστον στις απαιτήσεις που προδιαγράφονται στο παράρτημα Ι.»

29 Στο σημείο 20 του μέρους Γ του εν λόγω παραρτήματος Ι προβλέπεται ότι η μέγιστη επιτρεπόμενη συγκέντρωση της παραμέτρου «νιτρικά» είναι 50 mg/l [μικρογραμμάρια ανά λίτρο].

— Η εθνική νομοθεσία

30 Η περιοχή την οποία αφορά η παρούσα προσφυγή κηρύχθηκε ευάλωτη με το διάταγμα 283/1998 της Αυτόνομης Κοινότητας της Καταλονίας, της 21ης Οκτωβρίου 1998. Κατ' εφαρμογή του διατάγματος και με σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητας των υδάτων που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση, εκδόθηκε το διάταγμα 167/2000, της 2ας Μαΐου 2000, περί θεσπίσεως εκτάκτων μέτρων σχετικών με τις δημόσιες πηγές ανεφοδιασμού που έχουν ρυπανθεί με νιτρικά.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

- 31 Το 2000, περιήλθε στην Επιτροπή καταγγελία σχετική με τη ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα της περιοχής Baix Ter, η οποία βρίσκεται στις εκβολές του ποταμού Ter, στην επαρχία Gèrone, καθώς και των υδάτων του δικτύου διανομής διαφόρων κοινοτήτων της περιοχής Empordà, της ίδιας επαρχίας. Ο καταγγέλλων υποστήριζε ότι η ρύπανση από διάφορες ουσίες, και ιδίως από νιτρικά, οφειλόταν στις εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής χοίρων, των οποίων τα περιττώματα απορρίπτονταν απευθείας, χωρίς έλεγχο ή επεξεργασία, στα περιβάλλοντα ύδατα. Ο ίδιος καταγγέλλων διαβίβασε στην Επιτροπή τα αποτελέσματα αναλύσεων από τα οποία προέκυπτε η περιεκτικότητα των οικείων υδάτων σε νιτρικά, επισημαίνοντας ότι η αρμόδια υπηρεσία υγείας της Gèrone είχε αρνηθεί να του παράσχει στοιχεία σχετικά με την ποιότητα των εν λόγω υδάτων.
- 32 Με έγγραφο της 2ας Μαΐου 2000, η Επιτροπή ζήτησε από τις ισπανικές αρχές να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους επί της καταγγελίας και να της διαβιβάσουν στοιχεία σχετικά με τις εν λόγω εγκαταστάσεις εκτροφής, καθώς και με την κατάσταση του υδροφόρου ορίζοντα στο Baix Ter.
- 33 Με έγγραφο της 13ης Ιουλίου 2000, οι ισπανικές αρχές διαβίβασαν διάφορες εκθέσεις που είχαν συνταχθεί από τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Αυτόνομης Κοινότητας της Καταλονίας. Στην απάντησή τους υποστήριξαν ότι τα απόβλητα γεωργικής προελεύσεως δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 75/442 και ότι για τις επίμαχες δραστηριότητες δεν απαιτείται η διαδικασία εκτιμήσεως που προβλέπει η οδηγία 85/337, όσον αφορά τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον. Από συνημμένα στην απάντηση αυτή έγγραφα προκύπτει ότι επιβλήθηκαν κυρώσεις κατόπιν ελέγχου των αποβλήτων που προέρχονταν από τις εγκαταστάσεις εκτροφής χοίρων και ότι η ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα από νιτρικά είχε αυξηθεί, δεδομένου ότι στα μισά από τα ληφθέντα κατά το πρώτο τρίμηνο του 2000 δείγματα παρατηρήθηκε συγκέντρωση υπερβαίνουσα τη μέγιστη επιτρεπόμενη των 50 mg/l. Όσον αφορά την οδηγία 80/778, οι ισπανικές αρχές επικαλούνται το διάταγμα 167/2000.

- 34 Εκτιμώντας ότι οι ισπανικές αρχές παραβαίνουν τις οδηγίες 75/442, 85/337, τόσο στην αρχική όσο και στην ισχύουσα εκδοχή της, 80/68 και 80/778, η Επιτροπή, στις 25 Οκτωβρίου 2000, απηύθυνε έγγραφο οχλήσεως στο Βασίλειο της Ισπανίας.
- 35 Σε απάντηση της επιστολής αυτής, οι ισπανικές αρχές, με έγγραφο της 1ης και της 15ης Φεβρουαρίου 2001, διαβίβασαν στην Επιτροπή έκθεση που κατάρτισε η Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Αυτόνομης Κοινότητας της Καταλονίας, με την οποία η διοίκηση της Καταλονίας δήλωνε ότι γνωρίζει το πρόβλημα που δημιουργεί η μόλυνση με νιτρικά στην περιοχή Baix Ter. Οι ισπανικές αρχές παραδέχονται, μεταξύ άλλων, ότι σε έξι περιοχές που υπέρκεινται του εν λόγω υδροφόρου ορίζοντα η συγκέντρωση νιτρικών υπερέβαινε τα 50 mg/l. Ωστόσο, προέβλεπε ότι με το διάταγμα 283/98 η επίμαχη περιοχή της Καταλονίας είχε χαρακτηριστεί ευάλωτη, λόγω της ρυπάνσεως από νιτρικά γεωργικής προελεύσεως, και ότι στις 3 Απριλίου 2000 η κυβέρνηση ενέκρινε πρόγραμμα διαχείρισεως υδάτινων πόρων στις περιοχές που ήταν ευάλωτες λόγω της ρυπάνσεως. Οι ισπανικές αρχές διευκρίνισαν ακόμη ότι στην επίμαχη περιοχή επιβλήθηκε με υποχρεωτική ισχύ τόσο ο κώδικας ορθής γεωργικής πρακτικής που είχε θεσπιστεί με το διάταγμα της 22ας Οκτωβρίου 1998 όσο και το διάταγμα 205/2000, περί καταρτίσεως του προγράμματος αγρονομικών μέτρων που εφαρμόζονται στις ευάλωτες περιοχές. Όσον αφορά τις οδηγίες 75/442 και 80/68, οι ισπανικές αρχές ισχυρίστηκαν ότι δεν τις παρέβησαν, διότι για τις εν λόγω εγκαταστάσεις εκτροφής χοίρων είχε κινηθεί διαδικασία με σκοπό τη διασφάλιση της ορθής διαχείρισεως των αποβλήτων τους.
- 36 Με έγγραφο της 15ης Μαρτίου 2001, οι ισπανικές αρχές υπέβαλαν στην Επιτροπή υγειονομική έκθεση, την οποίαν είχε καταρτίσει η Διεύθυνση Υγείας και Κοινωνικής Ασφαλίσεως της Αυτόνομης Κοινότητας της Καταλονίας, από την οποίαν προκύπτει ότι η συγκέντρωση νιτρικών υπερέβαινε τη μέγιστη επιτρεπόμενη των 50 mg/l σε πολλές από τις υπερκείμενες του υδροφόρου ορίζοντα περιοχές, καθώς και σε πολλά ηπαγία.
- 37 Εκτιμώντας ότι οι εν λόγω απαντήσεις δεν είναι ικανοποιητικές, η Επιτροπή, με έγγραφο της 26ης Ιουλίου 2001, απέστειλε στο Βασίλειο της Ισπανίας αιτιολογημένη γνώμη, ζητώντας τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις του, εντός δύο μηνών από την κοινοποίηση της αιτιολογημένης γνώμης.

- 38 Με έγγραφο της 3ης Δεκεμβρίου 2001, οι ισπανικές αρχές απάντησαν στην αιτιολογημένη γνώμη και απέστειλαν στην Επιτροπή νέα έκθεση που είχε καταρτίσει η Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Αυτόνομης Κοινότητας της Καταλονίας. Στην έκθεση αυτή αναφέρουν, πρώτον, ότι βρίσκονται σε εξέλιξη οι διαδικασίες νομιμοποίησης των εν λόγω εγκαταστάσεων εκτροφής χοίρων και ότι δημοσιεύθηκαν οι περιβαλλοντικές εκθέσεις που είχαν συνταχθεί στο πλαίσιο αυτό και με βάση τις οποίες αποφασίζεται η χορήγηση ή μη της άδειας λειτουργίας. Αναφέρονται, επίσης, σε ένα πρόγραμμα ελέγχου των εν λόγω εγκαταστάσεων και επιβολής κυρώσεων. Τόνισαν ότι όλες οι νέες μονάδες εντατικής εκτροφής χοίρων, με περισσότερες από 2 000 θέσεις για χοίρους παχύνσεως και 750 θέσεις για χοίρους εκτροφής, υπάγονται σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων, σύμφωνα με τον νόμο 6/2001. Τέλος, παραδέχθηκαν ότι στις πέντε κοινότητες της επίμαχης περιοχής, των οποίων ο πληθυσμός ανέρχεται σε μόλις 1 424 κατοίκους, σύμφωνα με έκθεση της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας της Αυτόνομης Κοινότητας της Καταλονίας, της 14ης Σεπτεμβρίου 2001, η οποία διαβιβάστηκε στην Επιτροπή, σημειώθηκε υπέρβαση της μέγιστης επιτρεπόμενης συγκεντρώσεως νιτρικών.
- 39 Έχοντας την άποψη ότι το Βασίλειο της Ισπανίας δεν έχει λάβει τα αναγκαία μέτρα για τη συμμόρφωσή του προς τις υποχρεώσεις του, η Επιτροπή άσκησε την παρούσα προσφυγή.
- 40 Το Βασίλειο της Ισπανίας ζητεί την απόρριψη της προσφυγής και την καταδίκη της Επιτροπής στα δικαστικά έξοδα.

Επί της προσφυγής

Επί των σχετικών με παράβαση της οδηγίας 75/442 αιτιάσεων

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 41 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι επίμαχες εγκαταστάσεις παράγουν σημαντικές ποσότητες αποβλήτων, ιδίως περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως και

πτώματα ζώων, και ότι τα απόβλητα αυτά, ελλείψει ειδικότερης κοινοτικής νομοθεσίας που να καλύπτει όλους τους κινδύνους βλάβης στο περιβάλλον, πρέπει να υπαχθούν στην οδηγία 75/442.

- 42 Κατά την Επιτροπή, η ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα του Baix Ter, την οποίαν παραδέχονται οι ισπανικές αρχές με τα έγγραφά τους της 1ης και 15ης Φεβρουαρίου 2001, της 15ης Μαρτίου 2001 και της 3ης Δεκεμβρίου 2001, οφείλεται στην χωρίς διαχείριση και έλεγχο απόρριψη αυξανόμενου όγκου περιττωμάτων κτηνοτροφικής προελεύσεως, κατά παράβαση του άρθρου 4 της εν λόγω οδηγίας. Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνεται από διάφορες αναλύσεις. Η μέση συγκέντρωση νιτρικών στα ύδατα της υδρογεωλογικής μονάδας της Baix Ter ανέρχεται σε 61 mg/l, υπερβαίνοντας τη μέγιστη επιτρεπόμενη.
- 43 Η Επιτροπή υποστηρίζει, ακόμη, ότι μέχρι την ταχθείσα με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμία, οι εν λόγω εγκαταστάσεις εκτροφής χοίρων λειτουργούσαν χωρίς την προβλεπόμενη στο άρθρο 9 της ίδιας οδηγίας άδεια. Οι ισπανικές αρχές το παραδέχθηκαν ισχυριζόμενες ότι για πολλές από αυτές τις εγκαταστάσεις έχει κινηθεί η διαδικασία νομιμοποίησης, πράγμα που δείχνει ότι δεν είχε εφαρμοστεί η εθνική νομοθεσία που επικαλούνται οι ισπανικές αρχές.
- 44 Τέλος, οι αρμόδιες αρχές δεν πραγματοποίησαν κατάλληλους και αποτελεσματικούς περιοδικούς ελέγχους στις περίπου 200 εγκαταστάσεις εκτροφής χοίρων της επίμαχης περιοχής, κατά παράβαση του άρθρου 13 της οδηγίας 75/442. Οι ισπανικές αρχές διαβίβασαν μόνον έναν πίνακα σχετικό με τα έτη 1994 έως 1998 και παρουσίασαν ένα σχέδιο ελέγχου, καθώς και ορισμένα κατασταλτικά μέτρα.
- 45 Η Ισπανική Κυβέρνηση αμφισβητεί τον χαρακτηρισμό των περιττωμάτων των χοίρων ως αποβλήτων κατά την έννοια της οδηγίας 75/442. Τα περιττώματα

χρησιμοποιούνται ως οργανικό λίπασμα του εδάφους και, επομένως, δεν είναι απόβλητο, αλλά πρώτη ύλη. Τα περιττώματα που χρησιμοποιούνται κατ' αυτόν τον τρόπο εμπίπτουν ουσιαστικά στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 1991, για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης (ΕΕ L 375, σ. 1), σκοπός της οποίας είναι η αποτροπή της ρυπάνσεως από νιτρικά γεωργικής προελεύσεως.

46 Η Ισπανική Κυβέρνηση διευκρινίζει, εξάλλου, ότι η οδηγία 91/676 πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να χαρακτηριστεί «άλλη νομοθεσία», κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 75/442, με συνέπεια η δεύτερη αυτή οδηγία να μην έχει εφαρμογή όσον αφορά τα παραγόμενα από χοίρους περιττώματα. Αν κριθεί ότι ως «άλλη νομοθεσία» νοείται και η εθνική νομοθεσία, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα βασίλικά διατάγματα 261/1996 και 324/2000 εμπίπτουν στην έννοια αυτή.

47 Επικουρικός, εφόσον το Δικαστήριο κρίνει ότι τα περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 75/442, η Ισπανική Κυβέρνηση φρονεί ότι η Επιτροπή, που οφείλει να αποδείξει την ακρίβεια των πραγματικών περιστατικών, δεν απέδειξε παράβαση της οδηγίας αυτής. Οι ισπανικές αρχές ανέλαβαν ως προς το ζήτημα αυτό αποφασιστική δράση, η οποία απέφερε απτά αποτελέσματα.

48 Με το υπόμνημα απαντήσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η έννοια της «άλλης νομοθεσίας», κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 75/442, αφορά μόνον άλλη κοινοτική νομοθεσία, αποκλεισμένων των νομοθεσιών των κρατών μελών. Θα έπρεπε, επομένως, το Δικαστήριο να αναθεωρήσει τη νομολογία που απορρέει από την απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2003, C-114/01, AvestaPolarit Chrome (Συλλογή 2003, σ. I-8725), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι «άλλη νομοθεσία» μπορεί να είναι και μια εθνική νομοθεσία.

- 49 Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή φρονεί ότι η υφιστάμενη ισπανική νομοθεσία, ήτοι τα βασιλικά διατάγματα 261/1996 και 324/2000, δεν διασφαλίζει την προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος σε βαθμό ανάλογο με την οδηγία 75/442. Εξάλλου, η μόνη κοινοτική νομοθεσία που έχει εφαρμογή όσον αφορά τα περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως είναι η οδηγία αυτή. Η οδηγία 91/676 έχει συγκεκριμένο πεδίο εφαρμογής, το οποίο δεν καλύπτει όλες τις βλάβες στο περιβάλλον που προκαλούν τα ζωικά περιττώματα. Όσον αφορά τα πτώματα ζώων, η Ισπανική Κυβέρνηση δεν προβάλλει κανέναν ισχυρισμό, η δε οδηγία 90/667/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 1990, για τη θέσπιση υγειονομικών κανόνων για τη διάθεση και τη μεταποίηση ζωικών αποβλήτων, τη διάθεσή τους στην αγορά και την προστασία από τους παθογόνους οργανισμούς των ζωοτροφών ζωικής προέλευσης ή με βάση τα ψάρια και για την τροποποίηση της οδηγίας 90/425/ΕΟΚ (ΕΕ L 363, σ. 51), η οποία δεν καλύπτει όλες τις βλάβες που προκαλούνται από τα πτώματα ζώων ούτε όλες τις δραστηριότητες διαχείρισεως αποβλήτων, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «άλλη νομοθεσία». Επομένως, η οδηγία 75/442 είναι η μόνη που έχει εφαρμογή στα απόβλητα (περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως και πτώματα ζώων) που παράγονται στα χοιροτροφεία.
- 50 Εν συνεχεία, η Επιτροπή αντικρούει την άποψη της Ισπανικής Κυβερνήσεως ότι τα περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως δεν είναι απόβλητο, αλλά πρώτη ύλη. Το ότι τα περιττώματα των χοίρων υπόκεινται σε διαδικασίες αξιοποίησεως και περιλαμβάνονται στον ευρωπαϊκό κατάλογο αποβλήτων επιβεβαιώνει τον χαρακτηρισμό της εν λόγω ουσίας ως αποβλήτου. Μόνον τα περιττώματα που χρησιμοποιούνται στη γεωργία ως λίπασμα, σύμφωνα με την ορθή γεωργική πρακτική, μπορεί να χαρακτηριστούν ως υποπροϊόν. Αυτό όμως δεν συμβαίνει σε όλες τις εγκαταστάσεις εκτροφής τις οποίες αφορά η παρούσα προσφυγή, αφού η παραγόμενη ποσότητα περιττωμάτων κτηνοτροφικής προελεύσεως είναι πάρα πολύ μεγάλη για να χρησιμοποιηθεί εξ ολοκλήρου ως λίπασμα.
- 51 Τέλος, η Επιτροπή φρονεί ότι τα στοιχεία που έχει προσκομίσει αρκούν για να στοιχειοθετηθεί ότι οι ισπανικές αρχές παρέβησαν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από την οδηγία 75/442.
- 52 Η Ισπανική Κυβέρνηση, με το υπόμνημά της ανταπαντήσεως, θεωρεί αλυσιτελή την αμφισβήτηση της ερμηνείας της έννοιας της «άλλης νομοθεσίας», την οποίαν διαμόρφωσε το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφασή του *AvestaPolarit Chrome*.

- 53 Υποστηρίζει ότι το σύνολο της εφαρμοστέας εθνικής νομοθεσίας, ήτοι, αφενός, σε εθνικό επίπεδο, το βασιλικό διάταγμα 261/1996 για τις ευάλωτες περιοχές και το βασιλικό διάταγμα 324/2000 για τις λοιπές περιοχές, όπως συμπληρώθηκαν με τον νόμο 10/1998, και, αφετέρου, η πληρέστατη νομοθεσία που θέσπισε η Αυτόνομη Κοινότητα της Καταλονίας σχετικά με τα ζωικά απόβλητα (σχέδια διαχείρισεως, εγχειρίδια διαχείρισεως, κανόνες προσθήκης στο έδαφος και μεταφοράς εκτός της εγκαταστάσεως, σύστημα εγκρίσεων και κυρώσεων, κ.λπ.) εμπίπτει στην κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 75/442 έννοια της «άλλης νομοθεσίας» και ότι η εν λόγω οδηγία δεν έχει εφαρμογή. Η Επιτροπή εσφαλμένως εμμένει, με το υπόμνημα αντικρούσεώς της, στους σχετικούς με τα πτώματα ζώων ισχυρισμούς της, διότι η παρούσα προσφυγή αφορά μόνον τη ρύπανση των υδάτων που οφείλεται σε ζωικά απόβλητα.
- 54 Η Ισπανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι με την οδηγία 91/676 ρυθμίζεται σε κοινοτικό επίπεδο η ανακύκλωση των περιττωμάτων κτηνοτροφικής προελεύσεως στη γεωργία. Αντιθέτως, η οδηγία 90/667 δεν έχει εφαρμογή όσον αφορά αυτά, διότι τα περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της. Τα περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως αποτελούν μάλλον υποπροϊόν, διότι χρησιμοποιείται ως λίπασμα όπως επιτάσσει η ορθή γεωργική πρακτική. Το γεγονός ότι διατίθεται ευχερώς στο εμπόριο, ακόμη και εκτός της περιοχής παραγωγής της, αποδεικνύει ότι τα περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως δεν εμπίπτουν στην έννοια των αποβλήτων κατά την έννοια της οδηγίας 75/442. Όσον αφορά τα πτώματα ζώων, έχει εφαρμογή, ως ειδικότερος, ο κανονισμός (ΕΚ) 1774/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Οκτωβρίου 2002, για τον καθορισμό υγειονομικών κανόνων σχετικά με τα ζωικά υποπροϊόντα που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο (ΕΕ L 273, σ. 1).
- 55 Τέλος, η Ισπανική Κυβέρνηση τονίζει ότι οι αρχές της Καταλονίας έθεσαν σε εφαρμογή προγράμματα επιμορφώσεως των γεωργών, με στόχο την κατάλληλη διαχείριση των απορριπτόμενων περιττωμάτων κτηνοτροφικής προελεύσεως, και ενθαρρύνουν τη δημιουργία εργοστασίων λιπασματοποίησης, για την επεξεργασία των ποσοτήτων που περισσεύουν. Δώδεκα τέτοια εργοστάσια έχουν ήδη τεθεί σε λειτουργία, ενώ τα σχέδια για δέκα άλλα βρίσκονται στο στάδιο της εγκρίσεως.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 56 Επιβάλλεται, καταρχάς, να διευκρινιστεί ότι, με την προσφυγή της, η Επιτροπή ρητώς κατατάσσει τα πτώματα ζώων στα απόβλητα που παράγονται στις επίμαχες εγκαταστάσεις εκτροφής χοίρων. Οι αιτιάσεις για παράβαση της οδηγίας 75/442 αφορούν, επομένως, όχι μόνον τις καταλογιστέες στις ισπανικές αρχές παραβάσεις σχετικά με τη διαχείριση των περιττωμάτων κτηνοτροφικής προελεύσεως που παράγονται στις εν λόγω εγκαταστάσεις, αλλά και την παράλειψη εφαρμογής διαφόρων διατάξεων της εν λόγω οδηγίας όσον αφορά τα πτώματα ζώων.
- 57 Δέον να υπομνηστεί ότι το περιεχόμενο της κατά την οδηγία 75/442 εννοίας του αποβλήτου εξαρτάται από την έννοια του όρου «απορρίπτει» στο άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής (βλ. απόφαση της 18ης Σεπτεμβρίου 1997, C-129/96, *Inter-Environnement Wallonie*, Συλλογή 1997, σ. I-7411, σκέψη 26).
- 58 Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, ένα υλικό ή μια πρώτη ύλη που προκύπτει από διαδικασία παραγωγής ή εξαγωγής και που δεν αποτελεί κυρίως αντικείμενο της παραγωγικής διαδικασίας μπορεί να αποτελεί όχι υπόλειμμα, αλλά υποπροϊόν, το οποίο η οικεία επιχείρηση δεν επιθυμεί να «απορρίψει» υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 75/442, αλλά να διαθέσει προς εκμετάλλευση ή εμπορία υπό ευνοϊκές γι' αυτήν συνθήκες, στο πλαίσιο μεταγενέστερης διαδικασίας, χωρίς να προβεί προηγουμένως σε κάποια εργασία μεταποίησεως. Σε τέτοια περίπτωση, ουδόλως δικαιολογείται να υπαχθούν στο πεδίο εφαρμογής των σχετικών με διάθεση ή αξιοποίηση αποβλήτων διατάξεων της εν λόγω οδηγίας τα υλικά ή οι πρώτες ύλες που έχουν από οικονομικής απόψεως την αξία προϊόντων, ανεξαρτήτως μεταποίησεώς τους, και που υπόκεινται, αυτά καθ'αυτά, στην εφαρμοστέα για τα εν λόγω προϊόντα νομοθεσία, υπό την προϋπόθεση ότι η επαναχρησιμοποίηση ενός αγαθού, ενός υλικού ή μιας πρώτης ύλης δεν είναι απλώς ενδεχόμενη, αλλά βέβαιη, χωρίς προηγούμενη μεταποίηση και στο πλαίσιο της συνέχειας της διαδικασίας παραγωγής (βλ. απόφαση της 18ης Απριλίου 2002, C-9/00, *Palin Granit* και *Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus*, Συλλογή 2002, σ. I-3533, σκέψεις 34 έως 36).

- 59 Στο πλαίσιο αυτό το Δικαστήριο έκρινε ότι τα θραύσματα πετρωμάτων και η άμμος που δημιουργούνται από εργασίες εμπλουτισμού μεταλλεύματος προερχομένου από την εκμετάλλευση ορυχείου δεν πρέπει να χαρακτηρίζονται ως απόβλητα κατά την έννοια της οδηγίας 75/442, εφόσον ο κάτοχός τους τα χρησιμοποιεί νομίμως για την αναγκαία εκ νέου πλήρωση των στοών τού εν λόγω ορυχείου και παρέχει επαρκείς εγγυήσεις σχετικά με τον προσδιορισμό των ποσοτήτων και την πραγματική χρησιμοποίηση των ουσιών αυτών (βλ., κατά την έννοια αυτή, την προπαρατεθείσα απόφαση *AvestaPolarit Chrome*, σκέψη 43). Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι δεν αποτελεί απόβλητο κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας ο οπτάνθρακας πετρελαίου που παράγεται ηθελημένα ή προκύπτει από τη συνδυασμένη παραγωγή άλλων πετρελαϊκών καυσίμων ουσιών σε διυλιστήριο πετρελαίου, χρησιμοποιείται δε ως καύσιμο για τις ενεργειακές ανάγκες του διυλιστηρίου και άλλων βιομηχανιών (διάταξη της 15ης Ιανουαρίου 2004, *C-235/02*, *Saetti και Frediani*, Συλλογή 2004, σ. I-1005, σκέψη 47).
- 60 Όπως ορθώς επισημαίνει η Ισπανική Κυβέρνηση, τα περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως μπορούν, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις, να μην χαρακτηριστούν ως απόβλητα, εφόσον προστίθενται στο έδαφος ως λίπασμα εντός σαφώς καθορισμένων γαιών και αποθηκεύονται μόνον ενόψει της χρήσεώς τους αυτής.
- 61 Αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή, η ανάλυση αυτή δεν αφορά μόνον τα περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως που χρησιμοποιούνται ως λιπάσματα στην ίδια γεωργική εκμετάλλευση όπου παράγονται. Πράγματι, όπως έκρινε το Δικαστήριο, μια ουσία μπορεί να μην χαρακτηριστεί ως απόβλητο, κατά την έννοια της οδηγίας 75/442, αν είναι βέβαιο ότι θα χρησιμοποιηθεί για τις ανάγκες άλλων επιχειρήσεων εκτός της επιχειρήσεως που την παρήγαγε (βλ., κατά την έννοια αυτή, την προπαρατεθείσα διάταξη *Saetti και Frediani*, σκέψη 47).
- 62 Αντιθέτως, η ανάλυση σύμφωνα με την οποία, σε ορισμένες περιπτώσεις, ένα υπόλειμμα της παραγωγής δεν αποτελεί απόβλητο, αλλά υποπροϊόν ή επανα-χρησιμοποιήσιμη πρώτη ύλη δεν μπορεί να έχει εφαρμογή όσον αφορά τα πτώματα ζώων παραγωγής, εφόσον τα ζώα αυτά αποβίωσαν κατά την εκτροφή και δεν σφαγιαστήκαν για ανθρώπινη κατανάλωση.

- 63 Πράγματι, τα εν λόγω πτώματα μπορούν, κατά κανόνα, να επαναχρησιμοποιηθούν στην ανθρώπινη διατροφή. Σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία και, ιδίως, με την οδηγία 90/667, η οποία καταργήθηκε μετά την ταχθείσα με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμία, με το άρθρο 37 του κανονισμού 1774/2002, τα πτώματα αυτά θεωρούνται «απόβλητα ζώων» και, επιπλέον, χαρακτηρίζονται απόβλητα της κατηγορίας των «υλικών υψηλού κινδύνου», τα οποία πρέπει να μεταποιούνται σε εργοστάσια εγκεκριμένα από τα κράτη μέλη ή να καταστρέφονται με καύση ή ταφή. Η εν λόγω οδηγία προβλέπει ότι οι ύλες αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διατροφή ζώων που δεν προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση, μόνον κατόπιν εγκρίσεων που χορηγούν τα κράτη μέλη υπό την κτηνιατρική εποπτεία των αρμοδίων αρχών.
- 64 Τα πτώματα ζώων που αποβίωσαν κατά την εκτροφή επ' ουδενί μπορούν να χρησιμοποιηθούν υπό συνθήκες που θα επέτρεπαν να μην χαρακτηριστούν ως απόβλητα κατά την έννοια της οδηγίας 75/442. Ο κάτοχος των πτωμάτων αυτών υποχρεούται να τα απορρίψει και, ως εκ τούτου, οι ύλες αυτές πρέπει να χαρακτηριστούν ως απόβλητα.
- 65 Εν προκειμένω, όσον αφορά, καταρχάς, τα περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως που παράγονται στις επίμαχες κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, από τα έγγραφα της δικογραφίας προκύπτει ότι τα εν λόγω περιττώματα χρησιμοποιούνται ως λίπασμα, στο πλαίσιο των κανόνων περί προσθήκης λιπασμάτων στο έδαφος σύμφωνα με την ορθή γεωργική πρακτική που έχει καθορίσει η Αυτόνομη Κοινότητα της Καταλονίας. Επομένως, εφόσον τα πρόσωπα που διευθύνουν τις εν λόγω εγκαταστάσεις δεν επιδιώκουν να απορρίψουν τα περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως, αυτά δεν αποτελούν απόβλητα, κατά την έννοια της οδηγίας 75/442.
- 66 Το ότι καταλέγονται, σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό κατάλογο αποβλήτων, στα «απόβλητα από πρωτογενή παραγωγή σε γεωργικές καλλιέργειες», «περιττώματα, ούρα και κόπρανα ζώων (συμπεριλαμβάνονται και φθαρμένα άχυρα), υγρά εκροής συλλεγμένα χωριστά και επεξεργαζόμενα εκτός σημείου παραγωγής» δεν αρκεί για να ανατρέψει το συμπέρασμα αυτό. Πράγματι, η γενική αυτή αναφορά στα περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως δεν λαμβάνει υπόψη τις συνθήκες

χρήσεώς τους οι οποίες είναι καθοριστικής σημασίας για την εκτίμηση της έννοιας του αποβλήτου. Άλλωστε, στην εισαγωγή του παραρτήματος του ευρωπαϊκού καταλόγου αποβλήτων [ΕΚΑ] περιλαμβάνεται η διευκρίνιση ότι ο εν λόγω κατάλογος είναι «μη εξαντλητικός» και ότι η «ένταξη ενός υλικού στον [ΕΚΑ] δεν σημαίνει ότι το υλικό είναι οπωσδήποτε απόβλητο» και ότι η «καταχώριση πραγματοποιείται μόνον όταν το υλικό ανταποκρίνεται στον ορισμό του αποβλήτου».

67 Επομένως, πρέπει να απορριφθούν οι αιτιάσεις που αντλούνται από παράβαση της οδηγίας 75/442, όσον αφορά τη διαχείριση των περιττωμάτων χοίρων.

68 Όσον αφορά, δεύτερον, τα πτώματα ζώων στις επίμαχες εγκαταστάσεις εκτροφής χοίρων, τα οποία πρέπει να χαρακτηριστούν ως απόβλητα κατά την έννοια της οδηγίας 75/442, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 65 της παρούσας αποφάσεως, η Ισπανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τα εν λόγω πτώματα «καλύπτονται από άλλη νομοθεσία» και, επομένως, αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής, κατ' εφαρμογή του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημείο iii), της ίδιας οδηγίας.

69 Το Δικαστήριο έκρινε ότι η έννοια αυτής της «άλλης νομοθεσίας» δύναται να καλύπτει τόσο μια κοινοτική όσο και μια εθνική ρύθμιση, καλύπτουσα μια από τις παρατιθέμενες στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 75/442 κατηγορίες αποβλήτων, εφόσον η εν λόγω κοινοτική ή εθνική ρύθμιση αφορά τη διαχείριση των ως άνω αποβλήτων αυτών καθ'αυτών και καταλήγει σε επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος τουλάχιστον ισοδύναμο με το προβλεπόμενο από την οδηγία αυτή (βλ. την προπαρατεθείσα απόφαση *AvestaPolarit Chrome*, σκέψη 61).

70 Ωστόσο, χωρίς να απαιτείται, στο πλαίσιο της παρούσας υποθέσεως, να αποφανθεί το Δικαστήριο επί των επικρίσεων της Επιτροπής κατά της προπαρατεθείσας αποφάσεως *AvestaPolarit Chrome*, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, όσον αφορά τα συγκεκριμένα πτώματα ζώων, ο κοινοτικός νομοθέτης έχει θεσπίσει, εκτός της οδηγίας 75/442, μια «άλλη νομοθεσία» κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής.

- 71 Πράγματι, η οδηγία 90/667 αφορά, μεταξύ άλλων, τη διαχείριση των εν λόγω πτωμάτων ως αποβλήτων. Καθορίζει σαφείς κανόνες για τη συγκεκριμένη κατηγορία αποβλήτων, επιβάλλοντας, μεταξύ άλλων, τη μεταποίησή τους σε εγκεκριμένα εργοστάσια ή την καταστροφή τους με καύση ή ταφή. Καθορίζει, π.χ., τις περιπτώσεις στις οποίες τα απόβλητα αυτά πρέπει να αποτεφρώνονται ή να θάβονται, εφόσον δεν υποστούν επεξεργασία. Το άρθρο 3, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας προβλέπει ότι τα απόβλητα αυτά πρέπει να καταστρέφονται με καύση ή ταφή, αν, μεταξύ άλλων, «η ποσότητα και η απόσταση που πρέπει να καλυφθεί δεν δικαιολογούν τη συλλογή αποβλήτων» και ότι «πρέπει να θάβονται αρκετά βαθιά ώστε να αποφεύγεται εκταφή των πτωμάτων ή των αποβλήτων από σαρκοβόρα ζώα, η [δε] ταφή πρέπει να γίνεται σε κατάλληλο έδαφος ώστε να αποφεύγεται η μόλυνση των υδροφόρων οριζόντων ή οποιαδήποτε βλάβη του περιβάλλοντος. Πριν από την ταφή, τα πτώματα ή τα απόβλητα ψεκάζονται, αν χρειάζεται, με κατάλληλο απολυμαντικό που έχει εγκρίνει η αρμόδια αρχή». Με την ίδια οδηγία καθορίζονται επίσης οι έλεγχοι και οι επιθεωρήσεις που πρέπει να πραγματοποιούν τα κράτη μέλη, στο δε άρθρο 12 αυτής ορίζεται ότι πραγματογνώμονες κτηνίατροι της Επιτροπής μπορούν σε ορισμένες περιπτώσεις να διενεργούν επιτόπιους ελέγχους, σε συνεργασία με τις εθνικές αρχές. Ο κανονισμός 1774/2002 τέθηκε σε ισχύ μετά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας και, ως εκ τούτου, δεν έχει εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση. Με τον κανονισμό αυτόν, ο οποίος εκδόθηκε μετά την υγειονομική κρίση που αποκλήθηκε «των τρελών αγελάδων», καθορίζονται ακόμη σαφέστερα οι προϋποθέσεις για την αποθήκευση, επεξεργασία και αποτέφρωση των ζωικών αποβλήτων.
- 72 Οι διατάξεις της οδηγίας 90/667 αφορούν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της επεξεργασίας πτωμάτων ζώων, λόγω δε της σαφήνειάς τους, διασφαλίζουν την προστασία του περιβάλλοντος σε επίπεδο εξίσου υψηλό με την οδηγία 75/442. Επομένως, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή με το υπόμνημά της αντικρούσεως, αποτελούν «άλλη νομοθεσία» καλύπτουσα τη συγκεκριμένη κατηγορία αποβλήτων και οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η κατηγορία αυτή αποβλήτων αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, χωρίς να απαιτείται να εξεταστεί αν η νομοθεσία που επικαλείται η Ισπανική Κυβέρνηση αποτελεί «άλλη νομοθεσία».
- 73 Επομένως, η οδηγία 75/442 δεν έχει εφαρμογή στα πτώματα ζώων. Δεδομένου ότι η Επιτροπή προβάλλει μόνον παράλειψη μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, επιβάλλεται η απόρριψη των αιτιάσεων περί παραβάσεώς της, όσον αφορά τα εν λόγω πτώματα.

74 Επομένως, οι αιτιάσεις αυτές πρέπει να απορριφθούν στο σύνολό τους.

Επί των σχετικών με παράβαση της οδηγίας 85/337 αιτιάσεων

Επιχειρήματα των διαδίκων

75 Η Επιτροπή προβάλλει ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/337, τόσο υπό την αρχική όσο και υπό την ισχύουσα εκδοχή του, δεν παρέχει στα κράτη μέλη την ευχέρεια να αποκλείουν συνολικά και οριστικά από την υποχρέωση εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων μία ή περισσότερες κατηγορίες σχεδίων έργων που περιλαμβάνονται στο παράρτημα II της εν λόγω οδηγίας. Η διακριτική ευχέρεια που διαθέτουν τα κράτη μέλη, για τον καθορισμό των σχεδίων έργων που περιλαμβάνονται στο εν λόγω παράρτημα II, περιορίζεται από την υποχρέωση υποβολής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για όλα τα σχέδια έργων που ενδέχεται να έχουν σημαντικές συνέπειες για το περιβάλλον, ιδίως λόγω της φύσεώς τους, του μεγέθους τους ή της θέσεώς τους. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το Βασίλειο της Ισπανίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις διατάξεις της οδηγίας αυτής (απόφαση της 13ης Ιουνίου 2002, C-474/99, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2002, σ. I-5293).

76 Εν προκειμένω, η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ήταν επιβεβλημένη, λαμβανομένων υπόψη των αρνητικών συνεπειών της εκτροφής χοίρων για το περιβάλλον, ιδίως δε της ρυπάνσεως των υδάτων και της δυσοσμίας, του μέγεθος και της εκτεταμένης εξαπλώσεως των εγκαταστάσεων αυτών εντός της ίδιας περιοχής και της παρουσίας τους σε περιοχή που οι ίδιες οι ισπανικές αρχές έχουν χαρακτηρίσει ευάλωτη σύμφωνα με την οδηγία 91/676. Το γεγονός αυτό παραδέχονται και οι ισπανικές αρχές με την έκθεση της 31ης Οκτωβρίου 2001, η οποία είναι συνημμένη στην απάντησή τους στην αιτιολογημένη γνώμη.

- 77 Επομένως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Βασίλειο της Ισπανίας παρέβη τα άρθρα 2 και 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/337, τόσο υπό την αρχική όσο και υπό την ισχύουσα εκδοχή τους, αναλόγως του αν η ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως για έγκριση ή τροποποίηση των οικείων σχεδίων είναι προγενέστερη ή μεταγενέστερη της 14ης Μαρτίου 1999, ημερομηνία κατά την οποία τέθηκαν σε ισχύ οι τροποποιήσεις που επήλθαν με την οδηγία 97/11.
- 78 Η Ισπανική Κυβέρνηση φρονεί ότι η Επιτροπή δεν διευκρίνισε ποια από τις δύο εκδοχές της οδηγίας 85/337 αφορά η παράβαση και ότι, ως εκ τούτου, η σχετική αιτίαση είναι απαράδεκτη.
- 79 Επικουρικά, η εν λόγω κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η αιτίαση αυτή πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να απορριφθεί. Οι εκτροφείς χοίρων της περιοχής Baix Ter υπέβαλαν μεταξύ 2000 και 2003 δώδεκα αιτήσεις περιβαλλοντικής εγκρίσεως ή άδειας, εκ των οποίων εννέα αφορούσαν τη νομιμοποίηση υφιστάμενων εγκαταστάσεων. Κατά συνέπεια, τρεις μόνον αιτήσεις αφορούν, στην πράξη, νέες εγκαταστάσεις εκτροφής. Από τις δώδεκα αυτές αιτήσεις οι τέσσερις απορρίφθηκαν.
- 80 Με το υπόμνημα αντικρούσεως, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι έχει επισημάνει με σαφήνεια ότι οι ισπανικές αρχές παρέβησαν την οδηγία 85/337, τόσο υπό την ισχύουσα όσο και υπό την αρχική εκδοχή της, ανάλογα με το πότε ανεγέρθηκαν ή επεκτάθηκαν οι εγκαταστάσεις εκτροφής. Επομένως, η αιτίαση είναι παραδεκτή. Επί της ουσίας, η Ισπανική Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί τα επιχειρήματα στα οποία στηρίζεται η αιτίαση αυτή.
- 81 Με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, η Ισπανική Κυβέρνηση προβάλλει ότι οι ισχυρισμοί της Επιτροπής είναι ασαφείς, λαμβανομένου υπόψη του αριθμού των επιχειρήσεων τις οποίες αφορούν, ήτοι 387 το 1989, και ότι, ως εκ τούτου, η αιτίαση είναι απαράδεκτη.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 82 Επιβάλλεται να υπομνηστεί ότι η Επιτροπή υποχρεούται, σε κάθε δικόγραφο προσφυγής ασκούμενης βάσει του άρθρου 226 ΕΚ, να αναφέρει τις συγκεκριμένες αιτιάσεις επί των οποίων το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί, καθώς και, τουλάχιστον συνοπτικά, τα νομικά και πραγματικά στοιχεία στα οποία στηρίζονται οι αιτιάσεις αυτές (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 23ης Οκτωβρίου 1997, C-375/95, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 1997, σ. I-5981, σκέψη 35, και της 29ης Νοεμβρίου 2001, C-202/99, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2001, σ. I-9319, σκέψη 20).
- 83 Εν προκειμένω, αυτό συμβαίνει.
- 84 Πράγματι, η Επιτροπή εξήγησε ότι οι αιτιάσεις της αφορούν την παράλειψη προηγούμενης εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των εγκαταστάσεων εκτροφής χοίρων της περιοχής Baix Ter, παραθέτοντας πολλά συγκεκριμένα παραδείγματα εγκαταστάσεων για τις οποίες έπρεπε να γίνει τέτοια εκτίμηση και επισημαίνοντας ότι η προβαλλόμενη παράβαση οδηγίας αφορά την οδηγία 85/337 ή την αρχική εκδοχή της, αναλόγως του αν η αίτηση εγκρίσεως ή τροποποίησεως των οικείων σχεδίων είχε υποβληθεί πριν ή μετά τις 14 Μαρτίου 1999, ημερομηνία κατά την οποία τέθηκαν σε ισχύ οι τροποποιήσεις που επήλθαν με την οδηγία 97/11.
- 85 Επομένως, οι αιτιάσεις αυτές είναι αρκετά σαφείς, ώστε το Βασίλειο της Ισπανίας να δύναται να τις αντικρούσει, και, ως εκ τούτου, παραδεκτές.
- 86 Επί της ουσίας, όσον αφορά, πρώτον, τις εγκαταστάσεις που ανεγέρθηκαν ή τροποποιήθηκαν πριν τις 14 Μαρτίου 1999, η Επιτροπή ορθώς υποστηρίζει ότι τα σχέδια ανεγέρσεως ή τροποποίησεως των εν λόγω εγκαταστάσεων, μολονότι περιλαμβάνονται στο παράρτημα II της οδηγίας 85/337, υπό την αρχική εκδοχή της, έπρεπε, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών τους, να λάβουν προηγουμένως έγκριση όσον αφορά τις περιβαλλοντικές τους επιπτώσεις, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας.

87 Πράγματι, μολονότι το άρθρο 4, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 85/337, υπό την αρχική εκδοχή της, παρέχει στα κράτη μέλη περιθώριο εκτιμήσεως όσον αφορά τον καθορισμό των κατηγοριών των απαριθμούμενων στο παράρτημα II της οδηγίας αυτής σχεδίων που πρέπει να υποβάλλονται σε εκτίμηση ή όσον αφορά τον καθορισμό των κριτηρίων ή των κατώτατων ισχυόντων ορίων, το περιθώριο αυτό εκτιμήσεως περιορίζεται από την επιβαλλόμενη με το άρθρο 2, παράγραφος 1, της ίδια οδηγίας υποχρέωση μελέτης των επιπτώσεων έργων με ενδεχόμενες σημαντικές συνέπειες στο περιβάλλον, ιδίως λόγω της φύσεώς τους, του μεγέθους τους ή της θέσεώς τους (βλ., κατά την έννοια αυτή, τις αποφάσεις της 24ης Οκτωβρίου 1996, C-72/95, Kraaijeveld κ.λπ., Συλλογή 1996, σ. I-5403, σκέψη 50, της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, C-392/96, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 1999, σ. I-5901, σκέψη 64, και την προπαρατεθείσα Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψεις 30 και 31). Όπως έκρινε το Δικαστήριο, τα κράτη μέλη δεν μπορούν, μεταξύ άλλων, να αποκλείουν συνολικά και οριστικά από την υποχρέωση εκτιμήσεως μία ή περισσότερες από τις καταλεγόμενες στο ως άνω παράρτημα II κατηγορίες έργων (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση της 2ας Μαΐου 1996, C-133/94, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1996, σ. I-2323, σκέψεις 41 έως 43).

88 Εν προκειμένω, τα χαρακτηριστικά των οικείων εγκαταστάσεων επέβαλλαν να γίνει εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Ο μεγάλος αριθμός των εγκαταστάσεων αυτών, η γεωγραφική τους διασπορά σε περιοχή που οι ισπανικές αρχές είχαν χαρακτηρίσει ευάλωτη το 1998, κατ' εφαρμογή της οδηγίας 91/676, ο σχετικά υψηλός αριθμός τους εντός της ίδιας περιοχής και οι συγκεκριμένες οχλήσεις που προκαλούν αυτού του είδους οι εγκαταστάσεις εκτροφής, επέβαλλαν την πραγματοποίηση εκτιμήσεων.

89 Ωστόσο, η Ισπανική Κυβέρνηση δεν προέβη, έως τις 14 Μαρτίου 1999, σε καμία εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων των επίμαχων εγκαταστάσεων εκτροφής χοίρων. Κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία, προέβλεπε ότι η τότε ισχύουσα εθνική νομοθεσία δεν προέβλεπε ως υποχρεωτική την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τις συγκεκριμένες δραστηριότητες. Ομοίως, τα επιχειρήματα που προέβλεπε ενώπιον του Δικαστηρίου αφορούσαν αποκλειστικά την εφαρμογή στην περιοχή Baix Ter των εθνικών διατάξεων που τέθηκαν σε ισχύ μετά τις 14 Μαρτίου 1999.

- 90 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνουν δεκτές οι αιτιάσεις περί παραβάσεως της οδηγίας 85/337, υπό την αρχική της εκδοχή.
- 91 Όσον αφορά, δεύτερον, τις εγκαταστάσεις εκτροφής που ανεγέρθηκαν ή τροποποιήθηκαν μετά τις 14 Μαρτίου 1999, ημερομηνία κατά την οποία τέθηκαν σε ισχύ οι τροποποιήσεις που επήλθαν με την οδηγία 97/11, πρέπει να επισημανθεί ότι το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/337 προβλέπει ότι, όσον αφορά τα έργα που απαριθμούνται στο παράρτημα II της οδηγίας αυτής, στα οποία καταλέγονται οι εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής, εκτός αυτών που απαριθμούνται στο παράρτημα I της ίδιας οδηγίας, τα κράτη μέλη αποφασίζουν αν απαιτείται εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων τους είτε κατόπιν εξετάσεως κατά περίπτωση είτε βάσει κατωτάτων ορίων ή κριτηρίων που τα ίδια καθορίζουν.
- 92 Οι διατάξεις αυτές έχουν, κατ' ουσίαν, το ίδιο περιεχόμενο με αυτήν του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/337, υπό την αρχική εκδοχή της. Δεν τροποποιούν τον γενικό κανόνα του άρθρου 2, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας, ο οποίος επιβάλλει εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των έργων που, ιδίως, λόγω της φύσεως, του μεγέθους ή της θέσεώς τους, μπορούν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Κατά συνέπεια, όταν τέθηκαν σε ισχύ οι τροποποιήσεις που επήλθαν με την οδηγία 97/11 δεν επηρεάζει την υποχρέωση των ισπανικών αρχών να διασφαλίσουν την πραγματοποίηση τέτοιων εκτιμήσεων όσον αφορά τις επίμαχες εγκαταστάσεις εκτροφής.
- 93 Η Ισπανική Κυβέρνηση υποστηρίζει, εντούτοις, ότι σύμφωνα με τον νόμο 3/1998 και το εκτελεστικό αυτού διάταγμα, οι εγκαταστάσεις με περισσότερους από 2 000 χοίρους παχύνσεως ή 750 θηλυκούς χοίρους αναπαραγωγής πρέπει να διαθέτουν προηγούμενη περιβαλλοντική άδεια, η χορήγηση της οποίας εξαρτάται από την πλήρωση συγκεκριμένων υποχρεώσεων σχετικών με τη διαχείριση των περιττωμάτων κτηνοτροφικής προελεύσεως και των πτωμάτων ζώων. Για εκμεταλλεύσεις με 200 έως 2 000 χοίρους, απαιτείται, πριν την κατασκευή τους, περιβαλλοντική άδεια. Ο ίδιος νόμος προβλέπει ότι οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις εκτροφής χοίρων που δεν διαθέτουν περιβαλλοντική άδεια πρέπει να υποβάλουν σχετικές αιτήσεις ώστε να καταστεί νόμιμη η λειτουργία τους.

- 94 Κατά την Ισπανική Κυβέρνηση, μόνον τρεις από τις αιτήσεις που υποβλήθηκαν βάσει του ως άνω νόμου αφορούν την ανέγερση νέων χώρων εκτροφής. Επομένως, για όλες τις νέες εγκαταστάσεις έπρεπε να υποβληθεί αίτηση για άδεια ή *de permis d'environnement*, αφού οι σημαντικότερες από τις εγκαταστάσεις αυτές πρέπει να υποβληθούν, βάσει των απαριθμούμενων στη σκέψη 93 της παρούσας αποφάσεως κριτηρίων, σε εκτίμηση των επιπτώσεών τους.
- 95 Η Ισπανική Κυβέρνηση επισημαίνει, ακόμη, ότι ο αριθμός των χοιροτροφείων στο σύνολο των κοινοτήτων της περιοχής *Baix Ter*, τις οποίες αφορά η παρούσα προσφυγή, μειώθηκε από 387 το 1989 σε 197 το 1999. Έκτοτε, μολονότι ο εν λόγω αριθμός έχει κατά τι αυξηθεί, είναι βέβαιο ότι έχει μειωθεί ο αριθμός των ζώων κατά 12 017 κεφάλια. Στο πλαίσιο της δράσεώς τους, οι ισπανικές αρχές προέβησαν, μεταξύ άλλων, στην κίνηση διαδικασιών επιβολής κυρώσεων σε 63 περιπτώσεις, οι οποίες κατέληξαν στην επιβολή χρηματικών κυρώσεων.
- 96 Εντούτοις, η Επιτροπή δεν αμφισβητεί το βάσιμο των κατωτάτων ορίων που καθορίστηκαν με τις διατάξεις που θέσπισε η Αυτόνομη Κοινότητα της Καταλονίας. Επιπλέον, ενώ η Επιτροπή αμφισβητεί την αποτελεσματικότητα των μέτρων που λήφθηκαν βάσει του νόμου 3/1998, εντούτοις δεν αποδεικνύει ότι ορισμένες εγκαταστάσεις ανεγέρθηκαν ή τροποποιήθηκαν μετά τις 14 Μαρτίου 1999 χωρίς να πραγματοποιηθεί εκτίμηση των επιπτώσεών τους στο περιβάλλον. Αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή, οι ισπανικές αρχές δεν παραδέχθηκαν ότι ορισμένες εγκαταστάσεις βρίσκονταν στην κατάσταση αυτή. Οι εν λόγω αρχές παραδέχθηκαν μόνον ότι για ορισμένες εγκαταστάσεις που δημιουργήθηκαν πριν τεθεί σε ισχύ ο νόμος 3/1998 και το εκτελεστικό αυτού διάταγμα δεν είχε πραγματοποιηθεί μελέτη επιπτώσεων και ότι για ορισμένες εξ αυτών είχε κινηθεί η διαδικασία αδειοδότησεως, η οποία ενδέχεται να καταλήξει σε νομιμοποίησή τους.
- 97 Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν στοιχειοθετήθηκε η παράβαση των υποχρεώσεων που το Βασίλειο της Ισπανίας υπέχει από τα άρθρα 2 και 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/337. Επομένως, οι αιτιάσεις περί παραβάσεως των διατάξεων αυτών πρέπει να απορριφθούν.

- 98 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι οι αιτιάσεις της Επιτροπής που αντλούνται από παράβαση της υποχρεώσεως εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των χοιροτροφείων της περιοχής Baix Ter είναι βάσιμες μόνον όσον αφορά τα άρθρα 2 και 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/337, υπό την αρχική εκδοχή τους.

Επί των αιτιάσεων που αντλούνται από παράβαση της οδηγίας 80/68

- 99 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως είναι ουσίες με βλαπτικό αποτέλεσμα στη γεύση ή/και στην οσμή των υπογείων υδάτων και, ως εκ τούτου, περιλαμβάνονται στον κατάλογο II της οδηγίας 80/68. Συνεπώς, κατ' εφαρμογή των άρθρων 3, στοιχείο β', 5, παράγραφος 1, και 7 της οδηγίας 80/68, έπρεπε να κινηθούν διαδικασίες αδειοδότησεως, περιλαμβάνουσες προηγούμενες έρευνες και υδρογεωλογικές μελέτες στις πληγείσες από τη ρύπανση περιοχές, εντός των οποίων επρόκειτο να εγκατασταθούν τα χοιροτροφεία, πράγμα που δεν συνέβη. Οι απορρίψεις και η ανεξέλεγκτη διήθηση περιττωμάτων κτηνοτροφικής προελεύσεως στα υπόγεια ύδατα αποδεικνύονται από τις διαδικασίες επιβολής κυρώσεων που κίνησαν οι ισπανικές αρχές κατά των διευθυνόντων τις εν λόγω εγκαταστάσεις.
- 100 Ωστόσο, επιβάλλεται η επισήμανση, αφενός, ότι η χρήση των περιττωμάτων κτηνοτροφικής προελεύσεως ως λιπάσματος συνήθως γίνεται σύμφωνα με την ορθή γεωργική πρακτική και, επομένως, δεν συνιστά ενέργεια «διαθέσεως ή αποθέσεως με σκοπό τη διάθεση αυτών των ουσιών» κατά την έννοια του άρθρου 5 της εν λόγω οδηγίας.
- 101 Αφετέρου, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι η προσθήκη περιττωμάτων κτηνοτροφικής προελεύσεως στο έδαφος έχει επιπτώσεις στη γεύση ή/και την οσμή των υπογείων υδάτων και μπορεί να αποτελεί αιτία ρυπάνσεως των υδάτων, το σύστημα προστασίας σε κοινοτικό επίπεδο των υδάτων από τη ρύπανση από περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως δεν στηρίζεται στην οδηγία 80/68, αλλά στην οδηγία

91/676. Πράγματι, η οδηγία 91/676 αποσκοπεί ειδικά στην καταπολέμηση της ρυπάνσεως των υδάτων, την οποία προκαλεί η προσθήκη στο έδαφος ή η απόρριψη ζωικών απεκκρίσεων, καθώς και η υπερβολική χρήση λιπασμάτων. Το σύστημα προστασίας περιλαμβάνει συγκεκριμένα μέτρα διαχείρισεως που τα κράτη μέλη πρέπει να επιβάλλουν στους γεωργούς και με τα οποία λαμβάνονται υπόψη ο σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό ευάλωτος χαρακτήρας των χώρων στους οποίους καταλήγουν τα περιττώματα κτηνοτροφικής προελεύσεως.

102 Ωστόσο, τυχόν ερμηνεία του άρθρου 5 της οδηγίας 80/68 κατά την έννοια ότι τα κράτη μέλη πρέπει να επιβάλλουν τη διεξαγωγή προηγούμενης έρευνας, περιλαμβάνουσας ιδίως υδρογεωλογική μελέτη, πριν οποιαδήποτε χρήση περιττωμάτων κτηνοτροφικής προελεύσεως ή, εν γένει, περιττωμάτων κτηνοτροφικής προελεύσεως ως λιπασμάτων, θα συνεπαγόταν εκτεταμένες υποχρεώσεις έρευνας, ανεξαρτήτως της οικείας περιοχής. Οι υποχρεώσεις αυτές θα ήταν καταφανώς αυστηρότερες από αυτές τις οποίες ο κοινοτικός νομοθέτης θέλησε να επιβάλει με την οδηγία 91/676 στα κράτη μέλη στον τομέα της γεωργίας. Το σύστημα προστασίας που θεσπίζει η οδηγία 80/68 θα υποκαθιστούσε εν μέρει το ειδικότερο σύστημα της οδηγίας 91/676.

103 Δεν μπορεί, επομένως, να γίνει δεκτή μια τέτοια ερμηνεία της οδηγίας 80/68.

104 Κατά συνέπεια, οι ισπανικές αρχές δεν ήταν υποχρεωμένες, βάσει της εν λόγω οδηγίας, να υποβάλουν τη γεωργική χρήση των περιττωμάτων κτηνοτροφικής προελεύσεως που προέρχονται από τις επίμαχες εγκαταστάσεις εκτροφής στη διαδικασία εγκρίσεως που προβλέπει η οδηγία αυτή ούτε, υπό τις συνθήκες αυτές, να πραγματοποιήσουν υδρογεωλογικές μελέτες εντός της οικείας περιοχής.

105 Επομένως, επιβάλλεται η απόρριψη των σχετικών με παράβαση της οδηγίας 80/68 αιτιάσεων.

Επί των σχετικών με παράβαση της οδηγίας 80/778 αιτιάσεων

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 106 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, σε πολλές κοινότητες της περιοχής Baix Ter, σημειώθηκε κατ' επανάληψη υπέρβαση της μέγιστης επιτρεπόμενης συγκεντρώσεως νιτρικών των 50 mg/l η οποία καθορίστηκε με το παράρτημα Ι, μέρος Γ, σημείο 20, της οδηγίας 80/778, όπως παραδέχθηκαν οι ισπανικές αρχές με τα έγγραφά τους της 13ης Ιουλίου 2000, της 1ης και της 15ης Φεβρουαρίου 2001, της 15ης Μαρτίου 2001, της 3ης Δεκεμβρίου 2001 και της 29ης Ιανουαρίου 2002.
- 107 Η Ισπανική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι η Αυτόνομη Κοινότητα της Καταλονίας κατάρτισε σχέδιο μειώσεως της ρυπάνσεως των υδάτων με νιτρικά, όπως προκύπτει από τις μελέτες, τις πολυάριθμες αναλύσεις και τα μέτρα προστασίας των υδάτινων αποθεμάτων, υπό την αιγίδα της υπηρεσίας υδάτων της Καταλονίας. Στην περιοχή Baix Ter τέθηκε σε λειτουργία δίκτυο παρακολουθήσεως με 28 σημεία αναλύσεως ανά τρεις μήνες. Το 2003, το 73 % των αναλύσεων στο δίκτυο έδειξαν ποσοστά συγκεντρώσεως νιτρικών κατώτερα των 50 mg/l. Παρόμοιες προσπάθειες ολοκληρώθηκαν όσον αφορά την ανάλυση της παρουσίας αζωτούχων συστατικών στα υπόγεια ύδατα της επαρχίας Gérone. Τα ανεπαρκή ακόμη αποτελέσματα των ενεργειών αυτών εξηγούνται εν μέρει από τη μεγάλη ξηρασία που γνώρισε η Καταλονία κατά τα τελευταία έτη. Επιπλέον, οι κτηνοτροφικές επιχειρήσεις υπέστησαν αυστηρότερους ελέγχους. Επίσης, το 2002 πραγματοποιήθηκαν έργα σε πολλές κοινότητες, προκειμένου να επιλυθούν τα προβλήματα στην τροφοδοσία του κοινού με πόσιμο νερό. Τα προβλήματα που επισημάνθηκαν σε άλλα δίκτυα πρόκειται σύντομα να επιλυθούν.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 108 Όπως έκρινε το Δικαστήριο, το άρθρο 7, παράγραφος 6, της οδηγίας 80/778 δεν επιβάλλει απλώς καθήκον επιμελείας, αλλά υποχρέωση επιτεύξεως αποτελέσματος (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2002, C-316/00, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 2002, σ. I-10527, σκέψη 37).

- 109 Πάντως, η Ισπανική Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί ότι μετά την ανάλυση δειγμάτων νερού της περιοχής που αφορά η παρούσα προσφυγή προέκυψε ότι μεταξύ 30 και 40 % των δειγμάτων αυτών περιέχουν νιτρικά σε ποσότητα που υπερβαίνει τη μέγιστη επιτρεπόμενη συγκέντρωση των 50 mg/l που καθορίζεται με το παράρτημα I, μέρος Γ, σημείο 20, της οδηγίας 80/778. Η εν λόγω κυβέρνηση παραδέχεται, μεταξύ άλλων, ότι σε ορισμένες κοινότητες και, ιδίως, στις κοινότητες Albons, Parlavà, Rupià και Foixà δεν τηρήθηκαν οι σχετικές με την παράμετρο «νιτρικά» υποχρεώσεις που απορρέουν από την οδηγία.
- 110 Μολονότι προκύπτει συνολική βελτίωση της ποιότητας των υδάτων που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση στην περιοχή Baix Ter, τα μέτρα που έλαβαν οι ισπανικές αρχές δεν αρκούν εντούτοις για να διαπιστωθεί ότι έχουν τηρηθεί οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 7, παράγραφος 6, της οδηγίας 80/778.
- 111 Ο δε ισχυρισμός της Ισπανικής Κυβερνήσεως ότι ο υγειονομικός κίνδυνος για τους οικείους πληθυσμούς έχει μειωθεί χάρη στις εκστρατείες ενημερώσεως, δεν απαλλάσσει τις ισπανικές αρχές από την υποχρέωση αποτελέσματος που υπέχουν από την οδηγία 80/778.
- 112 Επομένως, είναι βάσιμες οι αιτιάσεις για παράβαση της οδηγίας 80/778.
- 113 Από το σύνολο των προηγούμενων σκέψεων προκύπτει ότι το Βασίλειο της Ισπανίας:

— λόγω μη πραγματοποιήσεως, πριν την κατασκευή εγκαταστάσεων εκτροφής χοίρων στην περιοχή Baix Ter ή πριν την τροποποίηση των εγκαταστάσεων

αυτών, εκτιμήσεων ως προς τις περιβαλλοντικές τους επιπτώσεις, κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 2 και 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/337, υπό την αρχική εκδοχή της,

- λόγω της υπερβάσεως, σε πολλά δίκτυα διανομής ύδατος στην περιοχή Baix Ter, της μέγιστης επιτρεπόμενης συγκεντρώσεως της παραμέτρου «νιτρικά», η οποία καθορίζεται με το παράρτημα Ι, μέρος Γ, σημείο 20, της οδηγίας 80/778, κατά παράβαση του άρθρου 7, παράγραφος 6, της οδηγίας αυτής,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις ως άνω οδηγίες.

- 114 Η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί κατά τα λοιπά.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 115 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δυνάμει του άρθρου 69, παράγραφος 3, του ίδιου κανονισμού, το Δικαστήριο δύναται να κατανείμει τα έξοδα ή να αποφασίσει ότι ο κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα, σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων ή για εξαιρετικούς λόγους.

- 116 Στην παρούσα υπόθεση πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η προσφυγή έγινε εν μέρει δεκτή όσον αφορά την παράβαση που προέβαλε η Επιτροπή.

- 117 Επιβάλλεται, επομένως, να καταδικαστεί το Βασίλειο της Ισπανίας στα δύο τρίτα του συνόλου των δικαστικών εξόδων. Η Επιτροπή καταδικάζεται στο υπόλοιπο ένα τρίτο.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Το Βασίλειο της Ισπανίας, λόγω της μη πραγματοποιήσεως, πριν την κατασκευή εγκαταστάσεων εκτροφής χοίρων στην περιοχή Baix Ter ή πριν την τροποποίηση των εγκαταστάσεων αυτών, εκτιμήσεων ως προς τις περιβαλλοντικές τους επιπτώσεις, κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 2 και 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, και λόγω της υπερβάσεως, σε πολλά δίκτυα διανομής ύδατος στην περιοχή Baix Ter, της μέγιστης επιτρεπόμενης συγκεντρώσεως της παραμέτρου «νιτρικά» η οποία καθορίζεται με το παράρτημα I, μέρος Γ, σημείο 20, της οδηγίας 80/778/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1980, περί της ποιότητας του πόσιμου νερού, κατά παράβαση του άρθρου 7, παράγραφος 6, της οδηγίας αυτής, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις εν λόγω οδηγίες.
- 2) Η προσφυγή απορρίπτεται κατά τα λοιπά.
- 3) Το Βασίλειο της Ισπανίας φέρει τα δύο τρίτα του συνόλου των δικαστικών εξόδων. Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων καταδικάζεται στο υπόλοιπο ένα τρίτο.

(υπογραφές)